

Поезията

е вътрешна свобода и характер

Един разговор с българската поетеса Елка Няголова – за „опрашването на думите“, за духовното небе на славянството, за изкуството на поезията и на превода, и за още нещо...

Поетесата Елка Няголова е посветила живота си на литературата. Работила е повече от 15 години като журналист, след което се отдава единствено на литературния процес – като писане на поезия, превеждане на славянски автори, организиране на литературни вечери, фестивали, конференции. Една от гранд-дамите на съвременната българска поезия е директор за Балканите на Международната асоциация на писателите и публицистите и председател на Славянска литературна и артистична академия. За нея писането е свобода на духа и нравствено извисяване, а литературният език – преди всичко прецизност и отговорност.

Елка Няголова

Вие сте автор на 15 поетични книги (някои от тях на други езици и в други страни); носителка сте на 11 поетични награди. Защо избрахте да се самоизразявате с поезия и как започнахте да пишете? Имаме много съвременни български автори, но при Вас като че става въпрос за особен вид съдбовна мисия, мисия за цял живот...

Нямам спомен да съм избирала... Тези огънове друг ги пали, а ние само добавяме съчките. И после цял живот обикаляме около пламъка, и пробваме – дали ще обгорим крилетата си. Като нощните пеперуди край свещта... Вижте, мисията е нещо друго – тя е вече съзнателен избор. Когато човек се посвети на духовното, то е защото

или много страда от несъвършенствата на този свят, станал твърде груб и материален, или просто по природа така е устроен. Колкото до числата – книги, награди и пр., те имат значение само на млади години, когато още не сме се справили с Его-то си... После ни вълнува самият процес, опрашването на думите, светлината им...

Дълго време сте работила и като журналист. Бихте ли казала нещо за този период от живота Ви и какво мислите за тази професия?

Повече от 15 години работих в централния периодичен печат. За мен в „Народна младеж“ беше изключителна школа – пъстра във възрастово отношение колегия, много можещи и образовани журналисти, с култово отношение към професията. Тогава всяка тема и всяко пътуване към събитие или личност беше като парашутен скок – със сериозна предшествваща подготовка. Непрекъснато бяхме сред хората и така учехме живота. Неслучайно всички или повечето вестници, възникнали след промените у нас, бяха създадени и оглавени от бивши мои колеги. Друг е въпросът, че в професията навлязоха после много случайни и неподготвени хора, които дори към езика имат вандалско отношение. За да работиш една професия, трябва да я обичаш – с всичко е така. Тогава няма как да те купят на дребно... Според мен в професията настъпиха сериозни девалвационни процеси. И тогава си казах: баста! Сама напуснах

и се посветих единствено на литературата.

В каква зависимост е поезията от останалите изкуства според Вас?

Поезията предполага вътрешна свобода и характер. Тя не може да е зависима от нищо. По-скоро е в хармония с другите изкуства – нали всичко е дух?! Да си спомним музите – Ерата, Хармония, Мелпомена, Терпсихора, Клио... (да не ги изреждам всичките) – те са от една пъпна връв. Навярно затова този, който пише поезия, има отношение и към музиката, и към изобразителното изкуство, и към театъра и т.н. Аз например не мога да слушам музика равнодушно, или – как да кажа – структуралистично... Да отбелязвам наум: ето, тук този дисонанс добре подчертава хармонията от предната музикална тема; този бемол пък внася лиричност; ето, сега авторът е наблегнал на духовите инструменти... За мен музиката (когато е хубава), е Божият глас, разбираем на всички езици...

Преведена сте на множество езици – руски, украински, английски, немски, френски, полски, сръбски, гръцки, румънски и др. Самата Вие сте преводач от руски, сръбски, хърватски, македонски. Какво Ви дава работата като преводач на поезия? Какви знания и качества трябва да притежава добрият преводач?

Да, в последните години много превеждам. Безкрайно ми е приятно и интересно. Тръгваш като на пътува-

не – не знаеш какво ще срещнеш по пътя си. И откриваш, и се изненадваш, и влизаш в чуждата кожа, и... забравяш себе си. Особено, когато превеждаш от езици от една езикова група – тогава мисля, че е по-трудно и интересно. Непрекъснато съпоставяш, ровиш в съзнанието си, моделираш фразата... И всъщност, се учиш. Езикът се учи непрекъснато. Практически няма последна спирка. Особено когато превеждаш поезия – там често смисълът е не в думите, а между тях... А за качествата на преводача, знам ли кои са най-необходимите? Навярно широка образованост, добро владение на езика, търпение, готовност да се посветиш на някого, забравяйки себе си...

Директор сте за Балканите на Международната асоциация на писателите и публицистите. Каква е дейността на тази асоциация?

Международната асоциация на писателите и публицистите е основана в Рига и обединява творчески гилдии и отделни писатели от над 50 държави в света. Това е нещо като „Мостстрой“ в духовното пространство. Множество преводи, фестивали, научни конференции, стотици преведени и издадени книги, редица периодични издания. Четат се по всички континенти вестниците, списанията, алманасите на МАПП. Това е преди всичко огромна работа – представете си: само сборникът „Планета на поетите“ включва стихове от автори от 55 страни. Колко езици са това?! Иначе казано: Международната асоциация прави една огромна Държава на духа, в която се търсят сходствата, а не различията...

Основател и председател сте също на Славянска литературна и артистична академия. Работната концепция на тази Академия е изключително интересна, както и проектите, които осъществява. Бихте ли конкретизирала?

Ето, това е една съзнателно избрана от мен кауза, в която влагам много любов и енергия. Създадохме я след първия международен фестивал на поезията „Славянска прегръдка“ във Варна. Тръгнахме с разбирането за родство между славяните и езиците им. В началото бяха поетите, разбира се. Сега в Академията участват и белетристи, музиканти, художници, преводачи,

театралаи, философи, въобще – хора на духа. Изградени са филиали на Славянска академия в 14 страни. Колегите навсякъде работят с много любов и професионализъм. Поеха към белия свят нови книги. Така у нас например се появиха на български език редица славянски автори – от Русия и Сърбия, от Македония и Хърватска, от Полша и Украйна... По 35–40 български автори годишно влизат в другите езици, публикувани с отделни текстове в съответните страни. Всичко това е дело на политиката за културен обмен, или както Ирина Бокова го прокламира при кампанията си за ЮНЕСКО – за сближение на културите. Българският президент Георги Първанов пък подхвана проекта „Културни коридори“. Все за това става реч... Международният фестивал „Славянска прегръдка“ се превърна в пилотен български проект, цитиран днес по време на сходните форуми във Варшава и Рига, в Белград и Москва. Работим много тясно и с държавните институции – особено с Община Варна. Името на Кмета на Варна Кирил Йорданов – патрон на фестивала, го знаят и произнасят с уважение колегите от тези 14 държави, участвали през годините в нашето събитие във Варна, и го цитират като български положителен пример... Учредените международни награди „Летящо перо“ и „Атлант на славянството“ са допълнителна емоция за поетите... Все повече колегите разбират и изповядват своето славянско родство, възприемайки го не като историческа, географска или лингвистична територия, а преди всичко – като духовна.

Главен редактор сте на списание „Знаци“ и на едноименното издателство. За какви „знаци“ става дума? Споделете нещо повече за рубриките на изданието и значимостта на текстовете в тях.

Какви „знаци“? За духовните знаци по нашия път. Ако тях ги нямаше, какво щяхме да знаем за Помпей например? Нека да уточня – сп. „Знаци“ е печатен орган на Славянска академия. Преди 8 години то възникна като частно издание. После подарих издателските права на Академията. Сега списанието 4 пъти годишно отива при своите читатели. Разпространява се в 23 държави в света, като по този начин символично събира пръснатия по цял свят български архипелаг. Печата главно български автори, но и по 50-ина славянски автори в годината. Има рубрики за изобразително изкуство („Ателие“), за превод („Преводаческа тетрадка“), за театър („Сцена“), за музика, архитектура, история, кино... Разбира се – „Пегас“, „Критическо перо“... Интерес предизвикват много текстове от рубриките „Учителите и тяхната енергия“ (за български и световни духовни водачи), „Писмата, които вече не пишем“, „Прочетено за вас“ и др. Това са все публикации, които следят социо-културния процес. Опитваме се да публикуваме най-стойностното, истински изстраданото изкуство. Неслучайно на корицата на „Знаци“ стои като лого една мисъл на Бодлер: „Човекът е кръст, на който страдайки, човек се доближава до Бога.“ Това е и разбирането ни за изкуството. Останалото... е суета.

Авторската вечер в Москва. С акад. Георги Пряхин – 8 септември 2006 г.

Има ли поетична награда, която сте получила и цените повече от останалите?

В началото казах за наградите... Е, не кокетирам, не са ми безразлични, радвам се на всяка от тях – и на Златния пегас от „Южна пролет“ (той беше в началото), и на „Изворът на Белоногата“, и особено – на наградата за цялостно творчество „Дора Габе“ (аз съм първата ѝ носителка)... Скъпа ми е и полската литературна награда „Белият ангел на поезията“, руските ордени „Ломоносов“ и „Державин“... Но знаете ли, пет дни след получаването на всяко такова отличие всичко започва отначало. Даваш си сметка, че пред читателя се доказваш всеки ден. И най-много светлина и радост ми дават именно хората, които идват на моите вечери и си отиват с някакво огънче в очите. Тогава си мисля за свещта и пламъка, за пеперудите край него и за това, че изгарянията им може би не са напразни...

Славянските държави имат като цяло толкова различна политика днес, че им е трудно да се прегърнат. Поезията обаче успява да ги обедини, така ли е? Може ли според Вас политиката да обуславя по някакъв начин културата и литературата на даден народ?

О, не. Изкуството е една свободна от окови вода. Тя е ту подземна, ту изскача навън в бързоструйни потоци, ту се разлива от коритата си, бързайки към голямата вода на океана... Това си е един независим от политиките, естествен процес. Друг е въпросът, че като всяка вода, литературата е и отражател и улавя образите на земната преходност. А дали изкуството може да обедини различните славянски

държави?... Не мога да направя тези обобщения. Но се сещам как преди години, малко след разместванията на граници из Европа, след войни между побратими, тук идваха нашите колеги от тези славянски страни. Цял ден ни ангажираше програмата на фестивала, а вечер си сядяхме на терасата в хотела. И тогава... започваше малкото чудо: хърватите пееха сръбските песни, сърбите – македонските, украинците пееха руските... Представители на народи, които довчера са воювали даже, бяха в прегръдка. Буквално!

Обичате ли да пътувате? Има ли държава, в която сте живяла за по-дълго време и същевременно обогатила опита си на поет, литературовед, преводач?

Пътуването ми е страст! Обожавам срещите по пътя. Това движение по нашата голяма-малка земя ни дава космическа философия за нещата; отделя значимото от незначителното... Разбира се, нямам предвид само туристическото придвижване, а пътуването в зоните на духа. Това е винаги по-интересно. И много съм кръстосвала насам-натам. Напоследък – уми! – по-трудно мога да си го разрешавам. Но да живея продължително извън България – ето, това би било сериозно изпитание. Не мога да се присаждам – много са ми дълбоки корените, нямат измъкване... А ако излязат – ще изсъхнат.

Знам, че подкрепяте изключително много развитието на младите поети от всички славянски страни. Можете ли да изброите няколко

имена на поети, чиито дебютни книги сте издала? Какво бихте посветвала всички дебютиращи автори?

О, не бих ги съветвала. Да даваш съвети в тази област е като да правиш проповед в празна църква. Ако писането за един млад човек е съдбовна посветеност, той сам ще си намери жалоните по пътя. Говоря за посоката на вектора. А иначе, като редактор, подхождам много отговорно и взискателно – като към себе си, с презумпцията, че всеки добър текст може да стане по-добър. Някои автори днес формализираха ролята на редактора и това роди тонове книги за претопяване... Такова отношение не е професионално. Не е и хигиенично по отношение на литературния процес... Колкото до младата славянска литература, тя е много интересна. Следва различни тенденции и поетики, но главното е, че е изворна, а не уподобяваща! Имена няма да цитирам, защото в младостта стартът е равен и не се знае кой носи маршалския жезъл и в какъв момент ще го покаже...

Въпросите зададе:
Димана Иванова

*Из „Партишуря за завръщане“
...Ой мисля се небесни престои,
не бързина майка за прелесте.
Самойки знае-подотко княга Со-
ковесті краи в својіи пейолице.
И шепче: „Вотпреки шове-Лътов.
След шолкова безмислені оуран.
Навърго чак шогова е гошів
и бог за ни опазі!...“*

Няголова

Рецитал с Евтушенко – 22. 6. 2008 г., Варна

ЕЛКА НЯГОЛОВА

живее във Варна. Автор е на 15 поетични книги, сред които са заглавията: „Не съм Пепеляшка“, „Петият сезон“, „Рисунки от един град“, „ТРЕБНИК или Писма от Белоногата“, „Белият влак“, „Маса за трима“, „Ние“, „Писма от/до брега“, на романа „Немите камбани“ и др. Носител е на 11 престижни поетични награди: 1985 г. – „Южна пролет“, 1999 г. – „Изворът на Белоногата“ и др. От 2004г. е главен редактор и на списание „Знаци“. Двигател на поетичен фестивал „Славянска прегръдка“ от 2007 г. Председател на Славянска литературна и артистична академия. Работила е като журналист. Сега е директор за Балканите на Международната асоциация на писателите и публицистите. Член на Управителния съвет на Съюза на българските писатели. Поезията ѝ е превеждана на руски, украински, английски, немски, френски, сръбски, полски, румънски, гръцки и др. езици.